

САЦЫЯЛІЗУЮЧЫ ўПЛЫў АДУКАЦЫЙНАЙ ФУНКЦЫІ ПУБЛІЧНЫХ БІБЛІЯТЭК

*А.А. Валевіч
Мінск, УА "БДУКМ"*

У сувязі з сацыяльна-культурнымі, эканамічнымі зменамі, якія адбываюцца ў нашай краіне у пачатку ХХІ стагоддзя, змяняюцца і грамадства. Гэтыя змены заключаюцца і ў каштоўнасных арыенцірах асобы і пэўных сацыяльных груп. Сярод іх сёння прыярытэтнымі сталі праблемы адукацыі і сацыялізацыі ў грамадстве.

Узрастаючая роля ў рэалізацыі задач адукацыі, нараўне з іншымі адукацыйнымі інстытутамі, належыць і бібліятэкам, бо нездарма ў якасці адной з галоўных яе функцый з'яўляецца адукацыйная. Не апошняю ролю бібліятэка адыгрывае і ў працэсе сацыялізацыі асобы, якая рэалізуецца ў значнай ступені праз яе адукацыйныя магчымасці. Вядома, што зба адзначаць, што сацыялізацыя – гэта працэс засваення і ўзнаўлення чалавекам культурных каштоўнасцей, сацыяльных норм, устаноў, узораў паводзін, яго самаразвіццё і самарэалізацыя ў тым грамадстве, у якім ён жыве. [3, 345].

Сацыялізуючая роля бібліятэкі абумоўлена таксама яе традыцыйнымі функцыямі захавання і трансляцыі культуры, якія прадстаўляюць вялікія магчымасці для засваення культурных здабыткаў, арыентацыі ў іх і г.д. Інфармацыйнае асяроддзе бібліятэкі, адлюстроўваючы накоплены вопыт, які замацаваны ў тэкстах (дакументах), с аднаго боку, садзейнічае самавызначэнню асобы, а з другога – з'яўляецца сродкам фарміравання інфармацыйнай культуры карыстальнікаў, без якой немагчыма засваенне культурнага багацця. Такім чынам, бібліятэка і адукацыйныя установы, ў дадзеным выпадку, маюць агульную мэту – садзейнічаць сацыялізацыі асобы.

Бібліятэка традыцыйна выконвала і выконвае адукацыйную функцыю, якая ўключае ў сабе сукупнасць відаў яе дзейнасці, якія накіраваны на інфармацыйнае забеспячэнне духоўнай вытворчасці грамадства, яго асобных груп і індывідаў. Па сутнасці гэта і з'яўляецца сацыялізацыйнай ўсёй яго членаў, іх адукацыю і самаадукацыю, выхаванне і самавыхаванне. [2, 11]

Неабходна адзначыць, што адукацыйныя ўстановы з'яўляюцца вядучым і вызначальным пачаткам сацыялізацыі, галоўным інструментам культурнай пераэмнасці пакаленняў. [1] Яны знаходзяцца ў дынамічным узасмадзейненні з чалавекам, які развіваецца, адначасова ўлічваючы яго ўзроставыя магчымасці і абмежаванні. Але побач ідзе працэс стыхійнай сацыялізацыі асобы ва ўмовах сацыяльна-культурнага асяроддзя, у тым ліку і бібліятэк, якія падчас не менш уплываюць на каштоўнасныя арыенціры асобы і на іх самавызначэнне.

Спецыфікай сацыялізацыі ва ўмовах бібліятэкі, у адрозненні ад іншых сацыяльных інстытутаў, лічыцца тое, што бібліятэка прымае ўдзел ва ўсёх стадыях працэса сацыялізацыі, пачынаючы з першаснай яе стадыі, дзе сацыялізуючы ўплыў аказваюць бібліятэкі сямейнага чытання, другаснай, дзе працэс сацыялізацыі забяспечваецца, галоўным чынам, дзіцячымі і школьнымі бібліятэкамі, бібліятэкамі сярэдня спецыяльных навучальных устаноў і універсітэцкімі бібліятэкамі, а таксама публічнымі (масавымі) бібліятэкамі. І, нарэшце, заканчваючы апошнюю стадыю, калі ва ўмовах публічнай бібліятэкі сацыялізацыя ажыццяўляецца пасродкам бібліятэчна-бібліяграфічных працэсаў, асабліва з ужываннем розных сродкаў сацыяльнай камунікацыі.

На гэтых этапах, галоўным чынам, сацыялізуючы ўплыў адукацыйнай функцыі бібліятэк заключаецца таксама ў дапамозе індывіду праз крыніцы інфармацыі усвоіць тыя сацыяльныя нормы і культурныя каштоўнасці, устаноўкі, узоры паводзін і г.д., якія характэрны для дадзенага грамадства або сацыяльнай структуры.

Яшчэ адной асаблівасцю працэса сацыялізацыі ва ўмовах публічнай бібліятэкі з'яўляецца тое, што ў адносінах ад школ, сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў, універсітэтаў і іншых сацыяльных інстытутаў, дзе ўсе працэсы сацыялізацыі строга абумоўлены вызначанымі праграмамі, сродкамі і метадамі ўздзеяння на індывіда, бібліятэка, побач з мэтанакіраванымі мерапрыемствамі па сацыялізацыі асобы, прадастаўляе самастойнасць і свабоду выбара тых сацыялізуючых аб'ектаў, перавагу якім аддае сам індывід.

Такім чынам, ва ўмовах бібліятэк працэсу сацыялізацыі характэрны, як бы мовіць, два ўзроўні дзейнасці ў гэтым накірунку – суб'ектыўны (мэтанакіраваны, сродкамі прадастаўлення дакументаў, інфармацыі, для забеспячэння адукацыйных запатрабаванняў індывіда) і аб'ектыўны (сродкамі стварэння бібліятэчнага асяроддзя, якое стыхійна ўплывае на індывіда, забяспечваючы працэсы яго адукацыі і самаадукацыі), што і абумоўлівае сацыялізуючы ўплыў адукацыйнай функцыі бібліятэк.

Спіс літаратуры

1. Бим-Бад, Б.М. Образование в контексте социализации [Электронный ресурс] / Б.М. Бим-Бад, А.В. Петровский // Режим доступа: http://search.ene.mail.ru/search_ene?q.
2. Карташов, Н.С. Общее библиотековедение: учебник: в 2 ч. Ч.2 / Н.С. Карташов, В.В. Скворцов. – Москва: Изд-во Моск. гос. ун-та культуры, 1997. – 256 с.
3. Основы педагогики: учеб. пособие / А.И. Жук, И.И. Казимирская, О.Л. Жук, Е.А. Коновальчик; под ред. А.И. Жука. – Минск: Аверсэв, 2003. – 349 с.